

اصول قراردادهای بیمه

تألیف و ترجمه :

حجت اله گودرزی - مدرس دانشگاه تهران

دکتر میر فیض فلاح شمس - عضو هیات علمی دانشگاه آزاد

انتشارات صادق نیا

تهران - ۱۳۸۵

گودرزی، حجت الله، ۱۳۵۰ -

اصول قراردادهای بیمه / تالیف و ترجمه: حجت اله گودرزی، میر فیض فلاح شمس:
ویراستار: فرناز صادق نیا. - تهران: صادق نیا، ۱۳۸۸.

ISBN 964 7119- 79-8

۳۰۰ص

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیما.

۱. بیمه نامه ها، ۲. بیمه - - قوانین و مقررات، ۳. بیمه، ۴. بیمه نامه ها - ایران، الف. فلاح شمس

میر فیض، ۱۳۴۵ - ب. عنوان.

۶الف ۸۰۸۹/ گ/ HG

۳۶۸/۰۱

۸۴-۳۵۵۴۸م

کتابخانه ملی ایران

شناسنامه کتاب :

نام کتاب : اصول قراردادهای بیمه

تالیف و ترجمه: حجت اله گودرزی، دکتر میر فیض فلاح شمس

ناشر : انتشارات صادق نیا

گرافیکست و طراح جلد : فرناز صادق نیا

چاپ و صحافی: معراج

چاپ اول : تابستان ۱۳۸۵

تیراژ : ۲۰۰۰

شابک : ۸-۷۹-۷۱۱۹-۹۶۴

بها : ۴۰۰۰۰ ریال

کلیه حقوق برای مؤلف محفوظ است

فهرست مندرجات

پیش گفتار

بخش اول - قراردادهای بیمه مستقیم

❑ فصل اول : ماهیت حقوقی و اصول قراردادهای بیمه

مقدمه

۳	تعریف بیمه
۴	تعریف فنی بیمه
۴	عنوان حقوقی بیمه
۵	خصوصیات قرارداد بیمه
۵	عقد بیمه لازم است یا جایز
۷	بیمه عقدی است که از طرف بیمه گذار منجر به ...
۹	بیمه عقدی دو طرفه و معوض است
۹	بیمه عقدی مبتنی بر اصل حد اعلای حسن نیت ...
۱۱	بیمه از عقود اتفاقی است
۱۳	قرارداد بیمه مبتنی بر اصل جبران خسارت است
۱۳	علل برقراری اصل جبران خسارت
۱۴	قلمرو اصل جبران خسارت
۱۵	اصل قائم مقامی (جانشینی)
۱۷	حدود اصل قائم مقامی
۱۸	نفع بیمه ای
۱۹	اشکال نفع بیمه ای
۲۰	نتایج لزوم نفع بیمه ای
۲۱	زمان تحقق نفع بیمه ای

- شرایط صحت قرارداد بیمه : ۲۳
- قصد و رضای طرفین ۲۳
- اهلیت طرفین ۲۴
- موضوع بیمه باید معلوم باشد ۲۸
- جهت بیمه باید مشروع باشد ۲۹

✧ فصل دوم - تعهدات بیمه گذار

- تعهدات بیمه گذار در هنگام انعقاد ۳۳
- اعلام کیفیت و خصوصیات خطر ۳۳
- حدود تعهدات بیمه گذار در اعلام اطلاعات ۳۴
- ضمانت اجرای این تعهد ۳۵
- تعهدات بیمه گذار پس از انعقاد ۴۳
- پرداخت حق بیمه ۴۳
- چگونگی پرداخت حق بیمه ۴۳
- زمان پرداخت حق بیمه ۴۴
- ضمانت اجرای عدم پرداخت حق بیمه ۴۴
- مواظبت از مورد بیمه و جلوگیری از توسعه خسارت ۴۶
- مراقبت و مواظبت از مورد بیمه ۴۶

✧ فصل سوم - تعهدات بیمه گر

- گفتار اول : پرداخت خسارت ۵۱
- ۱- بیمه های خسارتی ۵۱
- الف- بیمه های اشیا ۵۲
- ب- بیمه های مسئولیت ۵۲
- ۲- بیمه های اشخاص ۵۲
- الف- بیمه های زندگی ۵۳

- ب- بیمه های حوادث جسمانی ۵۳
- ذینفع در بیمه های اشخاص ۵۴
- تعهد در بیمه های زیان ۵۷
- تاثیر مبلغ بیمه شده در غرامت ۵۹
- اول- تساوی مبلغ بیمه شده با ... ۵۹
- دوم- بالاتر بودن سرمایه بیمه شده ... ۶۰
- الف- افزایش قیمت با قصد تقلب ۶۱
- ب- افزایش قیمت بدون قصد تقلب ۶۱
- سوم- پایین تر بودن مبلغ بیمه شده اند ... ۶۲
- اعمال قاعده نسبی سرمایه ۶۲
- عدول از قاعده نسبی سرمایه ۶۵
- الف- بیمه بصورت اولین خسارت ۶۵
- ب- بیمه نامه با سرمایه متغیر ۶۶
- پ- بیمه با شرط انصراف از ... ۶۶
- گفتار دوم: محاسبه و نگهداری ذخایر ۶۷
- ذخایر قانونی ۷۰
- اندوخته قانونی ۷۰
- الف- در بیمه های زندگی ۷۱
- ب- در بیمه های غیر زندگی ۷۱

☒ فصل چهارم: تجزیه و تحلیل قراردادهای بیمه:

- اجزاء تشکیل دهنده قراردادهای بیمه ۷۶
- ۱- اظهارات ۷۶
- ۲- توافقات بیمه ای ۷۶

۷۷	۳- استثنائات
۷۷	۴- شرایط
۷۸	۵- الحاقیه
۷۹	حوادث تحت پوشش
۸۴	خطرات تحت پوشش
۸۶	خطرات استثناء شده
۸۷	سلسله علل
۹۰	اموال، مسئولیت یا افراد تحت پوشش
۹۱	مسئولیت انتخابی
۹۲	افراد تحت پوشش
۹۴	دوره زمانی تحت پوشش
۹۵	فسخ
۹۷	محل های تحت پوشش
۹۸	شرایط ویژه
۹۸	مبلغ بیمه
۹۸	مقدمه
۹۹	مفهوم غرامت
۹۹	بیمه اموال و مسئولیت
۹۹	اندازه گیری خسارت
۱۰۱	نفع بیمه ای
۱۰۱	اجتناب از پوشش مضاعف
۱۰۲	جانشینی
۱۰۳	بیمه عمر

۱۰۳.....	معیار خسارت
۱۰۴.....	نفع بیمه ای
۱۰۴.....	اجتناب از بیمه مضاعف
۱۰۵.....	جانشینی
۱۰۵.....	بیمه های درمانی
۱۰۶.....	محدودیت های قرارداد
۱۰۶.....	بیمه های اموال
۱۰۹.....	بیمه مسئولیت
۱۱۰.....	بیمه اشخاص
۱۱۱.....	بیمه مشترک
۱۱۱.....	نحوه کار این مفهوم
۱۱۳.....	مقصود از بیمه مشترک
۱۱۵.....	کلوزهای کسورات

❧ فصل پنجم: قیمت گذاری قراردادهای بیمه

۱۲۵.....	۱- نرخ گذاری فردی یا قضاوتی
۱۲۶.....	۲- نرخ گذاری بر مبنای طبقه ریسک
۱۲۷.....	معیار های طبقه بندی
۱۲۷.....	۳- نرخ گذاری استحقاقی
۱۲۷.....	الف- نرخ گذاری بر طبق جدول
۱۲۸.....	ب- نرخ گذاری تجربی
۱۲۸.....	پ- نرخ گذاری گذشته نگر
۱۲۹.....	انتخاب های نا مساعد (ضد انتخاب)
۱۳۰.....	مفهوم حق بیمه خالص
۱۳۳.....	روش ضریب خسارت انتظاری

عوامل روند و پیش بینی	۱۳۴
تثوری اعتبار	۱۳۶
عوامل افزودنی	۱۳۷

۵ فصل ششم: پایان قرارداد بیمه

موارد بطلان قرارداد بیمه	۱۴۱
اضافه کردن متقلبانه مورد بیمه	۱۴۴
بیمه مضاعف با قصد تقلب	۱۴۴
بیمه خطری که قبل از عقد واقع شده است	۱۴۶
بیمه عمر یا حادثه جسمانی بدون رضایت کتبی بیمه شده	۱۴۸
موارد فسخ و انفساخ قرارداد بیمه	۱۴۹
فسخ از طرف بیمه گر یا بیمه گذار	۱۵۰
فسخ از طرف بیمه گر	۱۵۰
فسخ از طرف بیمه گذار	۱۵۲
موارد انفساخ قرارداد بیمه	۱۵۳
تحقق خطر موضوع بیمه	۱۵۴
انقضاء مدت قرارداد	۱۵۴
اقاله قرارداد	۱۵۵

بخش دوم - قراردادهای بیمه اتکایی

۶ فصل اول - ماهیت حقوقی بیمه اتکایی

تعریف بیمه اتکایی	۱۵۹
تعهدات بیمه گر واگذارنده	۱۶۰
تعهدات بیمه گر اتکایی	۱۶۱

☒ فصل دوم - تئوریهای مختلف مربوط به ماهیت حقوقی بیمه اتکایی

تئوری و کالت	۱۶۶
تئوری شرکت	۱۶۷
تئوری بیمه	۱۶۸
استقلال قرارداد بیمه اتکایی از لحاظ حقوقی	۱۷۰
اصول عمومی بیمه اتکایی	۱۷۳
اصل حسن نیت و اعتماد متقابل	۱۷۳
اصل وحدت سیاست مالی در عملیات اتکایی	۱۷۴
حق بازرسی بیمه گر اتکایی	۱۷۷

☒ فصل سوم - کاربرد اصول بیمه در قراردادهای اتکائی

اصل حد اعلاى حسن نیت	۱۸۳
اصل حسن نیت در قرارداد های اتکایی اختیاری	۱۸۵
اصل حسن نیت در قراردادهای اتکایی قراردادی	۱۸۵
اصل نفع بیمه ای در قرارداد های اتکایی	۱۸۶
اصل غرامت در قراردادهای اتکایی	۱۸۷

☒ فصل چهارم - انواع قراردادهای بیمه اتکایی

انواع قراردادهای اتکایی از لحاظ فنی	۱۹۳
انواع قراردادهای اتکایی از لحاظ فرم	۱۹۳
قراردادهای بیمه اتکایی نسبی	۱۹۴
قراردادهای اتکایی مشارکت	۱۹۴
قراردادهای اتکایی مازاد سرمایه	۱۹۵
قراردادهای اتکایی غیر نسبی	۱۹۷
انواع قراردادهای اتکایی غیر نسبی	۱۹۸

قرارداد اتكايي مازاد خسارت ۱۹۸

قرارداد اتكايي مازاد خسارت براي هر ريسك ۱۹۹

۳- پوشش اتكايي مازاد خسارت براي حوادث فاجعه آميز ۲۰۰

☒ فصل پنجم - خاتمه قرارداد اتكايي

روشهاي فسخ قرارداد اتكايي ۲۰۶

فسخ با اعلام قبلي ۲۰۶

فسخ بدون اخطار قبلي ۲۰۶

عللي كه ناشي از عمل يكي از طرفين قرارداد است ۲۰۷

عوامل غير قابل كنترل ۲۰۸

اثرات فسخ قرارداد اتكايي ۲۰۸

پیشگفتار مولف

ظهور روز افزون فن آوری های جدید و تولد ریسک های نو به جمع ریسک های موجود ضرورت تکنیک های کنترل و تامین مالی ریسک از جمله بیمه و نهادهای ارائه گر پوشش را صد چندان کرده است. بطوریکه به گفته پیتر دراگر بدون بیمه اقتصاد امروز راه به جایی نخواهد برد.

با این وجود هزینه های سنگین انعقاد قراردادهای بیمه از یک طرف و غیر قابل اجتناب بودن تنظیم چنین قراردادهایی در دنیای امروز از طرف دیگر آشنایی کامل با ماهیت حقوقی و فنی این نوع از قراردادها را برای مدیران کشور غیر قابل اجتناب ساخته است.

ویژگی الحاقی بودن قراردادهای بیمه این نوع از قراردادها را از سایر قراردادهای متعارف مستثنی نموده است بطوریکه بر اساس این ویژگی قراردادهای بیمه بر خلاف سایر قراردادهای متعارف که بر اساس فرایند چانه زنی و مذاکره طرفینی که با هدف اخذ امتیاز توسط طرفین صورت می گیرد بصورت یکجانبه از طرف بیمه گر تنظیم و جهت رد یا قبول در اختیار طرف مقابل (بیمه گذار) قرار می گیرد. بطوریکه اخذ تصمیم در خصوص رد یا پذیرش قراردادی که بیمه گذار یا متقاضی بیمه در تنظیم آن هیچگونه دخالتی نداشته است بسیار مشکل می باشد. به همین جهت تجزیه و تحلیل قرارداد تنظیمی و اتخاذ تصمیم در خصوص رد یا پذیرش آن مستلزم آشنایی کامل با محتوای حقوقی و فنی این نوع از قرارداد ها می باشد.

اصولاً قراردادهای بیمه بازرگانی بر اساس موضوع به سه دسته اساسی قرارداد های اموال ، اشخاص و مسئولیت تقسیم بندی می شوند که بر حسب این نوع دسته بندی طیف وسیعی از انواع قراردادها وجود دارد که شرکتهای بیمه بر اساس قانون اعداد بزرگ ، سوابق خسارتی گذشته، تجربه سایر شرکتهای بیمه به ارائه آنها می پردازند. با اینحال شرکتهای بیمه نیز علیرغم فعالیت حرفه ای در ارائه پوشش؛ خود نیز

بدلیل عوامل غیر قابل کنترل از جمله بروز خسارات فراگیر یا به عبارت بهتر خسارات فاجعه آمیز که منجر به بروز عدم تعادل در محاسبات آنها می شود نیز با ریسک ناتوانی در ارائه پوشش مواجه می شوند، به همین جهت شرکت هایی تخصصی در امر ارائه پوشش به شرکتهای بیمه تحت عنوان شرکتهای بیمه اتکایی بصورت حرفه ای به فعالیت در ارائه پوشش به شرکتهای بیمه می پردازند. در این راستا نوع دیگری از قراردادهای بیمه که دارای خصوصیات خاص خود می باشند نیز تحت عنوان قراردادهای بیمه اتکایی وجود دارد که حاکم بر روابط بین بیمه گر مستقیم (بیمه گذار اتکایی) و بیمه گر اتکایی می باشند که دارای ماهیت حقوقی و فنی خاص خود می باشند. شرکتهای بیمه اتکایی نیز به دلیل نگرانی از ناتوانی در ارائه پوشش به شرکتهای بیمه گر مستقیم (بیمه گذاران اتکایی) با استفاده از مکانیزم واگذاری مجدد تعهدات پذیرفته شده به بیمه گران اتکایی دیگر ریسک ناتوانی خود در ارائه پوشش را در موقعیت های بروز خسارات فاجعه آمیز برای بیمه گران مستقیم به حداقل می رسانند که این نوع واگذاری نیز بر اساس قراردادهای ویژه ای تحت عنوان قراردادهای واگذاری اتکایی یا واگذاری مجدد صورت می پذیرد.

با توجه به طیف وسیع انواع قراردادهای بیمه و لزوم آشنایی مدیران، دانشجویان و صنعتگران محترم با ماهیت قراردادهای بیمه وبا هدف بالا بردن توان تجزیه و تحلیل آنها کتاب حاضر در دو بخش به ارائه مطالب در خصوص قراردادهای بیمه می پردازد. در بخش نخست مفاهیم حقوقی و فنی قراردادهای بیمه مستقیم، و در بخش دوم مفاهیم حقوقی و فنی مرتبط با قراردادهای اتکایی به تفصیل بحث و تجزیه و تحلیل گردیده و جهت آشنایی هر چه بیشتر مخاطبین نمونه هایی واقعی از انواع قراردادهای بیمه در هر دو بخش در ضمیمه کتاب ارایه شده اند. لازم به ذکر است برای تالیف فصل قیمت گذاری قراردادهای بیمه با توجه به نبود چنین مبحثی در متون موجود کشور، مولفین کلیه متون انگلیسی موجود را بررسی و به این نتیجه رسیدند که چنین مطلبی بصورت جامع در کتاب Risk Management And Insurance

(Williams, c.a. Jr. Richard, and M. Heins) وجود دارد که تصمیم به ترجمه آن گرفتند ولی نهایتاً با بررسی بیشتر متون فارسی دریافتند که چنین فصلی در کتاب مبانی نظری و عملی بیمه تألیف آقایان دکتر عبدالناصر همتی و علی دهقانی بصورت کامل و جامع ترجمه و آورده شده است به همین جهت به منظور جلوگیری از اتلاف وقت با حفظ امانت این فصل را از این کتاب عاریت گرفته و در کتاب استفاده نمودیم که جا دارد در اینجا از ایشان تشکر نموده و نیز علت استفاده کامل از این فصل بیان شود.

علیرغم دقت و حساسیت مضاعف در تدوین مطالب، مباحث بیان شده عاری از نقص نبوده پیشنهادهای اصلاحی استادان و دانشجویان گرامی باعث غنای هر چه بیشتر این مجموعه خواهد شد.

در پایان از همکاری سرکار خانم اشرف گودرزی، سرکار خانم باقری و سرکار خانم صادق نیا و سرکار خانم یزدانی در بازبینی مطالب و به ثمر رسیدن این مجموعه قدردانی می نمایم.